

Оксана Матвійчук,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу науково-інформаційних освітніх ресурсів
ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8555-3645
e-mail: osvita-teka@ukt.net

Наталія Петрошук,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри історичної та громадянської освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0906-0603
e-mail: n.petroshchuk@kubg.edu.ua

ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНА ПІДТРИМКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ СТАРШОКЛАСНИКАМИ В УМОВАХ ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність і доцільність профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти в умовах проектування освітнього середовища із врахуванням результатів аналізу професійних орієнтацій учнів старшої школи. З'ясовано, що усвідомлений професії є важливим кроком до успішної особистісної та професійної самореалізації учнівської молоді, розвитку майбутньої кар'єри та життєвих пріоритетів. Проаналізовано дослідження й публікації з цієї теми, а також існуючі дефініції понять «профорієнтаційна робота», «профорієнтація». Визначено, що профорієнтаційна робота та профорієнтація найчастіше трактуються як психолого-педагогічна діяльність закладів загальної середньої освіти, спрямована на підготовку особистості до свідомого вибору професії, визначення свого місця в суспільстві. Аргументовано, що формування в особистості готовності до професійного самовизначення, у тому числі з застосуванням педагогічних технологій, потребує створення системної роботи в умовах проектування освітнього середовища. Така системна діяльність можлива лише за умови розвитку партнерських відносин між загальноосвітніми установами та низкою інших суспільних інституцій, зокрема таких, як бібліотека, служба зайнятості, громадські організації тощо. Виокремлено методи і форми профорієнтаційної роботи, які можна поділити за змістом і спрямованістю. Запропоновано інформаційно-методичні ресурси для профорієнтаційної діяльності в закладах загальної середньої освіти в умовах проектування освітнього

середовища від державних установ, громадських організацій, які подано у формі консультацій щодо освітнього та кар'єрного планування. Проаналізовано результати опитування учнів старших класів у київських закладах загальної середньої освіти, зазначено, що старшокласники відчують зростання психологічної напруги у виборі професії. Наведено приклади профорієнтаційної роботи в сучасних закладах загальної середньої освіти, які інтегрували профорієнтаційний складник в освітній процес, у бібліотечні форми такої діяльності. Окреслено перспективні шляхи розвитку профорієнтаційної роботи з учнями старших класів у закладах загальної середньої освіти в умовах проєктування освітнього середовища щодо модернізації змісту профорієнтації, пошуку нових форм профорієнтаційної діяльності.

Ключові слова: профорієнтаційна робота, профорієнтація, учні старших класів, заклади загальної середньої освіти, проєктування освітнього середовища.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Соціально-економічна та військова ситуація в Україні та світі стрімко змінюються, що призводить до трансформацій у структурі зайнятості та зумовлює зникнення одних професій та появу інших як наслідок вивільнення працівників з одних сфер та підвищення попиту в інших. Це суттєво ускладнює професійне самовизначення учнівської молоді та її успішну адаптацію на ринку праці. Реформування освіти та концепція «нової української школи» (Гриневич et al., 2016), в основу якої закладено формування ключових компетентностей і наскрізних умінь випускника школи, що створюють канву для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця, на яких і базується профорієнтація, потребують нових підходів до профорієнтаційної роботи в закладі загальної середньої освіти з метою виховання людини компетентної в сучасному світі, людини, яка б отримувала задоволення від майбутньої професії, оскільки така людина не тільки успішно самореалізується, а й ефективно працює на благо всього суспільства. Важливим складником реалізації реформи Нової української школи є проєктування освітнього середовища з урахуванням профорієнтаційної роботи з учнями. Такий складник діяльності закладу загальної середньої

освіти допомагає зорієнтувати та підготувати учнів до професійної діяльності, надаючи корисну інформацію щодо розуміння світу праці, у тому числі бачення власної кар'єрної траєкторії. Найбільш актуальним це є для учнів старших класів, які завершують навчання в середній школі та вступають у важливий етап формування особистості, готовності до дорослого життя та вибору майбутнього. Тож важливо постійно проводити аналіз професійних орієнтацій учнів старшої школи, щоб сприяти активізації професійного самовизначення старшокласників. Доцільно вивчати інформаційно-методичні ресурси з цієї проблематики й досвід закладів загальної середньої освіти, які мають успішні кейси профорієнтаційної роботи з учнями старших класів. Вагому інформаційну підтримку в профорієнтаційній роботі закладу загальної середньої освіти може надавати шкільна бібліотека.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вибору професії стосуються майже кожної людини, тому вони стали предметом досить ґрунтовного дослідження та привернули увагу багатьох фахівців: Б. Федоришина (2006), Н. Побірченко, О. Мерзлякової (2009), Н. Гончарової (2010). Фундатор психолого-педагогічної школи професійної орієнтації Б. Федоришин розглядав систему професійної орієнтації як чинник формування особистості. На думку Н. Побірченко, О. Мерзлякової прийняття рішення в процесі вибору професії має певні етапи свого розвитку: спочатку учні навчаються формулювати проблему, що означає вміння сприймати, виокремлювати, обґрунтовувати й визначати критерії успішного її розв'язання. Далі школярі навчаються виробляти критерії успішного її розв'язання і вже потім вчаться виконувати рішення, аналізувати, контролювати. Дослідниці зазначають, що прийняття рішення в процесі вибору професії залежить від вольових якостей особистості. Основи професійної орієнтації ґрунтовно в навчальному посібнику представила Н. Гончарова (2010). Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів досліджували Г. Балл (2004), Т. Ананко (2014). Питанням

особливостей професійного самовизначення школярів в Україні, професійної орієнтації старшокласників присвятили посібники та монографії М. Скиба, (2007), М. Піддячий (2008), О. Мельник (2009), Д. Закатнов (2012). Зокрема, фахівці на чолі з Д.Закатновим розробили нову концепцію професійної орієнтації, яка знайшла визнання як у наукових колах, так і в практичній діяльності. Згідно з цією концепцією, «особистість є центром процесу профорієнтації». Цю тему висвітлено і в низці дисертацій, де увагу дослідників спрямовано на вивчення проблем професійної орієнтації та вибору професії О. Вітковська (2002), аналізу стану проблеми професійного самовизначення старшокласників у педагогічній теорії та на практиці О. Капустіна (2004), проблем підготовки старшокласників до вибору професії за умов профільного навчання Л. Турчиної (2011). В усіх дослідженнях вчені висувають велику кількість концепцій та теорій щодо мотивації у виборі професії. В одному думки фахівців збігаються: пізнавальна мотивація, інтерес до професії та її опанування є один із найважливіших чинників успішного професійного майбутнього. Тему розвитку професійної орієнтації в Україні представлено в науково-допоміжному бібліографічному покажчику фахівців Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, упорядники Л. Пономаренко, Н. Стельмах та Л. Ніколюк (2009). На сучасному етапі Український інститут розвитку освіти підготував посібник «Професійна орієнтація у новій українській школі» (2020), «Методичні рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють профорієнтаційну роботу у закладах загальної середньої освіти, в тому числі з учнями з ООП» (2022). ДНУ Інститут модернізації змісту освіти на своєму сайті представив матеріали експерименту всеукраїнського рівня «Професійна орієнтація у Новій українській школі». Проєктуванням освітнього середовища займаються українські вчені: В. Кремень, В. Биков, (2013), С. Трубачева, А. Цимбалару, Д. Пузіков, К. Гораш, О. Мезенцева,

І. Климчук (2022); С. Трубачева, О. Мушка, П. Замаскіна (2023). Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу висвітлено в монографії Л. Гуцан, О. Моріна, З. Охріменко, О. Пархоменко, Л. Гриценко (2016). Тему профорієнтаційної роботи з учнями старших класів в закладах загальної середньої освіти в умовах проектування освітнього середовища висвітлено в наукових збірниках щорічних конференцій «Профорієнтація: стан і перспективи розвитку» українськими дослідниками А. Шевенко, Н. Бельською, Г.Вороніною (Павлик, 2020, 2023). В умовах проектування освітнього середовища корисним може бути і європейський досвід професійної орієнтації учнівської молоді представлений в дослідженні Ю. Могильної (2021). Форми профорієнтаційної роботи в сучасних закладах загальної середньої освіти, окреслено в дослідженнях О. Мельник (2008), З. Охріменко (2013). Бібліотечні форми такої діяльності висвітлено в публікаціях В. Калініна, Л. Калініної (2022), О. Матвійчук (2020).

Мета статті. Дослідити та проаналізувати профорієнтаційну роботу з учнями старших класів в закладах загальної середньої освіти в умовах проектування освітнього середовища, представити результати аналізу професійних орієнтацій учнів старшої школи.

Завдання статті. Проаналізувати літературу з теми профорієнтаційної роботи з учнями старших класів, уточнити поняття «профорієнтаційна робота», «профорієнтація»;

- представити інформаційно-методичні ресурси з теми профорієнтаційної роботи з учнями;
- охарактеризувати результати опитування учнів старших класів;
- продемонструвати можливості профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти; запропонувати форми роботи шкільної бібліотеки щодо профорієнтації учнів;
- накреслити перспективні шляхи розвитку профорієнтаційної роботи з учнями старших класів в закладах загальної середньої освіти в умовах

проектування освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним із найважливіших кроків у житті кожної особистості є вибір професії. Допомогти учням обрати життєвий шлях, адаптуватися до професії покликана система профорієнтації в закладі загальної середньої освіти, яка реалізується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», Концепції профільного навчання у старшій школі (затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України № 1456 від 21.10.2013 року).

Дослідники найчастіше ототожнюють поняття «профорієнтаційна робота» та «профорієнтація» в закладі загальної середньої освіти та розглядають їх як допомогу учням у виборі професії з урахуванням їхніх інтересів і нахилів, надання можливості учням перевірити ступінь власної внутрішньої готовності до вибраної професії, вміння самостійно й усвідомлено застосовувати здобуті знання і навички стосовно майбутньої професії (Калінін, Калініна, 2022). Як зазначає дослідниця Т.Ананко професійна орієнтація визначається як науково-практична система підготовки особистості до свідомого професійного самовизначення, що відповідає індивідуальним особливостям і потребам суспільства. Дослідниця зазначає також, що у виборі професії для випускника школи важливо врахувати всі особисті й функціональні властивості, які сформовані в процесі виховної роботи, і ті, які визначаються психологічними особливостями особистості. Тільки в цьому разі можна дібрати для людини таку професійну діяльність, за якої особистість максимально реалізує свої можливості та здібності (Ананко, 2014). Професійна орієнтація – це система, яка забезпечує підготовку учнів загальноосвітніх навчальних закладів до оптимального вибору професії, професійного навчання та визначення напрямів професійної діяльності. У

центрі системи професійної орієнтації має перебувати учень, якому потрібно допомогти сформувати знання, особисті якості, внутрішні мотиваційні установки, навички, що сприяють його саморозвитку (Мельник, 2009; Закатнов, 2012). Найбільшу увагу у виборі професії приділяють саме учням старших класів, оскільки від цього залежить їх подальший особистий і професійний шлях. Метою профорієнтаційної роботи в закладах освіти є розвиток і соціалізація здобувачів освіти, формування світоглядних орієнтирів, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, життєвих компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в житті, навчанні й праці. Провідним завданням профорієнтаційної роботи в закладі освіти є формування профорієнтаційного спрямування у здобувачів освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів, з перспективою професійного зростання в майбутньому.

Для реалізації профорієнтаційної роботи потрібно застосовувати профорієнтаційні технології – сукупність способів, прийомів, принципів і методів профорієнтації, обумовлених її метою і завданнями, послідовністю їх реалізації, наявністю відповідного інструментарію. За змістом і спрямованістю методів і форм профорієнтаційної роботи можна виокремити: а) інформаційно-довідкові; б) діагностичні; в) морально-емоційної підтримки; г) активізації професійного самовизначення; д) надання допомоги в конкретному виборі й прийнятті рішення щодо вибору професії. Інформаційно-довідкові методи і форми профорієнтаційної роботи забезпечують розв'язання завдань за допомогою: професіограм (важливо добирати компактні й зрозумілі для сприйняття форми опису професій); довідкової літератури (за умови достовірності довідкової інформації); інформаційно-пошукових комп'ютерних систем (для оптимізації пошуку професій, навчальних закладів, вакансій тощо); професіографічних екскурсій, зустрічей із фахівцями; спеціальних лекцій, бесід, диспутів з питань розв'язання проблеми вибору професії; профорієнтаційних уроків з учнівською молоддю як системи занять, а не як

окремих заходів; різних фільмів і відеофільмів про професії; різних ярмарків професій та їх модифікацій, які показали свою ефективність у профорієнтаційній роботі з різними категоріями населення тощо. Діагностичні методи спрямовані на самопізнання особистості, виявлення й оцінювання її індивідуально-психологічних особливостей, здібностей, інтересів, можливостей, до цієї роботи підключаються психологи, класні керівники та бібліотечні фахівці. Методи морально-емоційної підтримки пов'язані з психологічною підтримкою особистості у ситуації вибору чи зміни професії, працевлаштуванні. До активізуючих методів професійного самовизначення можна віднести: профорієнтаційні ігри з учнівською молоддю; ігрові профорієнтаційні вправи; профорієнтаційні опитувальники; ціннісно-сміслові опитувальники (головний акцент робиться на моральний бік професійного самовизначення) та ін. У процесі професійної орієнтації особистості серед форм профорієнтаційної роботи виокремлюють: за тривалістю (разові, короткочасні, довготривалі), за кількістю учасників (індивідуальні, групові, колективні), за напрямом допомоги (учнівська молодь, батьки, педагоги), за характером допомоги (інформаційна, формувальна). Найчастіше в профорієнтаційній роботі використовують такі форми роботи: бесіди, диспути, творчі вечори, конкурси, вікторини, круглі столи, семінари, усні журнали, зустрічі з професіоналами, інтерактивні (ділові та рольові) ігри, презентації професій тощо. З метою підвищення ефективності проведення цих форм профорієнтаційної роботи до них залучають батьків, представників різних професій, роботодавців (Охріменко, 2013; Мельник, 2008). Упродовж тривалого часу профорієнтаційну роботу розглядали як суто шкільний аспект загальноосвітнього процесу. В умовах проєктування освітнього середовища фахівці констатують: системна діяльність можлива лише за умови розвитку партнерських відносин між загальноосвітніми установами та низкою інших суспільних інституцій, таких як бібліотека, служба зайнятості, громадські

організації тощо. Як зазначають науковці, повне розкриття спрямованості задатків людини є можливим, коли вона правильно підготується до майбутньої професійної діяльності, обере професію, оцінить свої здібності та визначить свою придатність (Вітковська, 2002; Капустіна, 2004).

Значною підтримкою для проведення профорієнтаційної роботи в закладі загальної середньої освіти можуть стати інформаційно-методичні ресурси від різних інституцій. Як приклад інформаційно-методичної підтримки профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти можна навести матеріали Лабораторії Виховання Готовності До Ринку Праці Інституту проблем виховання НАПН України (<https://ipv.org.ua/category/about-labs/le-lab/>). Науковці лабораторії проводять всеукраїнські конференції, семінари, вебінари, презентують досвід застосування профорієнтаційних стратегій в освітньому процесі, надають консультаційну підтримку педагогам, батькам та учням з актуальних тем: «Впровадження профорієнтаційних стратегій в сучасний освітній процес: сутність і перспективи»; «Ціннісне професійне самовизначення і кар'єрне становлення учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення країни» (Павлик, 2020; 2023). Інформаційно-методичну підтримку усім, хто долучений до профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти, надає Український інститут розвитку освіти (<https://uied.org.ua/>). Фахівці інституту підготували посібник «Професійна орієнтація у новій українській школі» (2020), у якому опубліковано корисні ресурси та інтерактивні вправи щодо профорієнтації. У методичних рекомендаціях зазначено, що профорієнтаційне середовище має враховувати вікові особливості розвитку, психофізіологічні особливості та потреби дітей, потенціал їх розвитку, напрями та умови, в яких цей розвиток буде найбільш ефективним та прийнятним для кожної дитини. Зроблено акцент на тому, що профорієнтаційна програма має бути вільною від гендерних стереотипів та спрямованою на задоволення потреб усіх здобувачів освіти (Косенчук,

2022). Корисними для проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти в умовах проєктування освітнього середовища може бути онлайн-курс «З учнями про освіту та кар'єру», розміщений на онлайн-платформі EdEra (<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EducationUSA+CO2502+2020/about>). На сайті Міністерства освіти і науки України в розділі «Профорієнтація школярів» представлено матеріали для інформування учнів щодо профорієнтаційного визначення: як визначитися з професією, буклет для фахівців, які допомагають молоді з професійним самовизначенням, буклет для профорієнтації молоді (<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/proforientatsiya-shkolyariv>). Інформаційно-практичний кейс щодо профорієнтаційного спрямування учнівської молоді розміщено на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialnopedahohichnarobota/proforiientatsiyna-robota/>. На платформі кар'єрного розвитку Career Hub можна ознайомитись з методичним комплектом із професійного самовизначення та планування кар'єри «Бесіди про кар'єру» з метою ознайомлення й застосування на практиці найкращих практик, що ґрунтуються на практичному досвіді бізнесу, дидактичних матеріалів з інтерактивними методами навчання, тематичних планів, конспектів занять. Увагу доцільно звернути на матеріали проєкту «Карта професій». Career Hub – експертна платформа Центру «Розвиток КСВ», яка об'єднує молодь, роботодавців, державні органи та освітні заклади для кар'єрного розвитку молоді – від школи до успішної реалізації у професії (<https://careerhub.in.ua/about-us/>). На їх сайті розміщено посібник «На кого вчитись після школи?» (<https://careerhub.in.ua/na-kogo-vchytys-pislya-shkoly-v-ukrayini-stvoryly-gajd-pro-perspektyvni-profesiyi/>). На онлайн-платформі «Освітній хаб м.Києва» представлено курс «Профорієнтація для школярів», створений для полегшення вибору професії школярам старших класів перед

вступом до вищих навчальних закладів (<https://eduhub.in.ua/courses/scorm-kurs-15-proforiyentaciya-dlya-shkolyariv-1>). На сучасному етапі триває інноваційний експеримент «Професійна орієнтація в НУШ», який здійснюється за підтримки ЄС і його держав-членів Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії у межах Програми ЄС «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». З його матеріалами можна ознайомитись на сайті <https://kariera.in.ua/uk/courses/course/737>. В організації профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти важливо враховувати результати моніторингу запитів учнів. Таку роботу здійснюють як навчальні заклади, так і регіональні центри зайнятості, громадські інституції. Наприклад, Миколаївський регіональний центр зайнятості опублікував дослідження «Вибір професії – думка школярів» (<https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/vybir-profesiyi-dumka-shkolyariv>) (Дікусар, б. д.).

З метою дослідження професійних уподобань випускників школи та їх ставлення до професійної орієнтації як складової системи освіти в закладі загальної середньої освіти проведено опитування старшокласників щодо їхніх поглядів на професійне майбутнє в ЗЗСО № 111 м. Києва. Для проведення дослідження використано метод анонімного анкетування, оскільки вважали, що саме цей метод дасть змогу найбільш повно й адекватно представити результати. Саме завдяки анонімності опитування учні старших класів змогли відповідати на запитання відверто. Дослідження проводили під час змішаної форми навчання, тому частина учнів мали змогу заповнити роздану анкету, а частині учнів було запропоновано заповнити Google Форму. Опрацювавши та проаналізувавши здобуті результати, прийшли до певних висновків. Для опанування майбутньої професії після закінчення школи випускники планують продовжити навчання як в середніх спеціальних, так і в вищих навчальних закладах, але вагомим залишається відсоток тих учнів, які ще не визначились у питаннях щодо подальшої освіти. Для успішного здобуття подальшої освіти й успішного

працевлаштування випускники 11-х класів вважають важливими знання з предметів, які потрібні для національного мультипредметного тесту. Більшість старшокласників вважає, що для кращого опанування майбутньою професією необхідно дати можливість учням самостійно обирати предмети для поглибленого вивчення. На вибір професії сучасної молоді людини впливає не тільки можливість отримати за свою працю гідну платню, а й мати можливість самореалізуватись. Не останнім чинником, який впливає на вибір професії, також є її престижність. Наголосили старшокласники і на зростанні психологічної напруги у виборі професії та на потребі в збільшенні занять зі шкільним психологом. На думку переважної більшості випускників, питанню вибору майбутньої професії приділяють недостатню увагу в шкільній освіті. Крім того, старшокласники вважають себе недостатньо обізнаними щодо попиту на певні професії в Україні та світі. При цьому значний відсоток молоді отримує інформацію щодо свого професійного майбутнього за допомогою інтернету. Випускники зазначають, що на вибір ними майбутньої професії великий вплив мають батьки. Отже, результати таких опитувань є важливими в організації профорієнтаційної роботи в закладі загальної середньої освіти, оскільки впливають на зміст такої роботи і допомагають у виборі форм і методів. Тож сьогодні чимало шкіл в Україні, використовуючи наявний інструментарій профорієнтації, шукають власний підхід у цій діяльності. Як приклад ефективної профорієнтаційної роботи з учнями старших класів в закладах загальної середньої освіти в умовах проєктування освітнього середовища можна навести Новопечерську школу в м. Києві, яка впровадила програму професійної орієнтації для 8-10 класів, здійснюючи індивідуальну та групову профорієнтаційну роботу з учнями. Профорієнтацію проводять у школі з 5 класу. Вивчають історії успіху в професіях. З 8 класу відбувається профорієнтаційна практика. Учні закріплюють за працівниками школи (охорона, вчителі, бібліотека), а після

завершення практики вони звітують про результати роботи. У 9 класі учні проходять профтестування, після чого адміністрація організовує індивідуальні зустрічі з батьками для обговорення результатів тестів. У 10 класі учні навчаються писати резюме, заповнювати ділові папери, створювати окремі документи. Влітку старшокласники проходять практику на підприємствах з подальшим наданням звіту шкільній адміністрації, яка шукає компанії, що готові залучати учнів до своєї діяльності. Такий досвід має позитивні результати (Профорієнтація: як ми готуємось до майбутнього, 2017).

Інформаційно-ресурсну підтримку з профорієнтаційної роботи в умовах проектування освітнього середовища надають шкільні бібліотеки з використанням різних форм. Зокрема, можна навести як приклад «живу бібліотеку» – нову форму профорієнтаційної роботи в старших класах закладів середньої освіти (Калінін, Калініна, 2022). На думку дослідниці О. Матвійчук, в арсеналі бібліотечних працівників чимало традиційних та інноваційних форм та методів роботи:

– книжкові виставки: «Професія: шлях до успіху», «Людина і світ за вибором професій», «Побудова кар'єри», «Країна майбутніх майстрів», «Вибрати професію – вибрати долю», «Перспективи престижних професій» тощо;

– бібліографічні огляди літератури та інтернет-ресурсів: «Класифікатор професій»; «Вибір професії», «ТОП-10 найбільш затребуваних професій», «Професії, що мають майбутнє», «Нові професії – XXI століття»;

– бесіди, діалогові форми (аукціони, ігри, вікторини, конкурси, паради, вечори-зустрічі поколінь): «Зроби свідомий вибір!», «Шляхи здобуття професії», «Азбука професії», «Вибір професії», «Алгоритм професій», «Ярмарка вакансій», «Мотиви вибору професій», «Професія – не тільки діяльність, а й сфера прояву особистості», «Професії великої перспективи», «Як перетворити мрію на мету, а мету – на реальність»,

- «Нова професія на ринку праці», «Професія моїх батьків»;
- круглі столи: «Старт до професії», «Твій вибір!»;
  - Дні інформації, Дні професій: «Бесіди про кар'єру», «Майстер успіху», «Бізнес та кар'єра»;
  - бібліотечні проєкти: «Карта професій», «Вибір на користь», «Старт до професійного успіху»; рольові ігри: «Карта інтересів», «Карнавал професій»; підготовка буклетів, презентацій з профорієнтаційної тематики; проведення інформаційних зустрічей з представниками навчальних закладів та підприємств: «Акцент на все життя», «У пошуках майбутнього».

Приділяють увагу бібліотекарі й організації бібліотечного простору. Це, зокрема, виокремлення тематичних зон: «Калейдоскоп професій», «Світ професій», «Вернісаж професій», «Профорієнтаційна біржа»; оформлення бібліотечних стендів, куточків профорієнтації: «Профорієнтація: крок за кроком», «Інформбюро», «Орієнтир». «Профнавігатор», «Профкар'єра», «Профконсультант», «Профорієнтація. Інформація. Освіта», «Ким стати? Куди піти навчатись?», «Вибираємо професію разом» (Матвійчук, 2020).

Таким чином, профорієнтація у старших класах має допомагати старшокласникам формувати готовність до обґрунтованого вибору професії та планування перспектив здобуття подальшої освіти. А також розвивати здібності до аналізу сучасного ринку праці через засвоєння понять, що належать до планування професійної діяльності.

Висновки.

Питання профорієнтаційної роботи учнів старших класів привертали увагу багатьох українських вчених, які дійшли висновку, що профорієнтаційна робота і профорієнтація є тотожними поняттями. Така діяльність проводиться в закладах загальної середньої освіти з метою підготовки учнів до професійної діяльності, надання їм корисної інформації щодо розуміння світу праці, і зокрема, бачення власної кар'єрної траєкторії.

Наше дослідження показало, що в сучасних наукових джерелах існує досить багато робіт, присвячених формам і методам профорієнтаційної роботи з учнями старших класів, але системних публікацій щодо впровадження ефективного профорієнтаційного супроводу з учнями в умовах проєктування освітнього середовища недостатньо. Особливості проєктування освітнього середовища полягають у максимально повному використанні можливостей профорієнтації. Більшість дослідників зазначають, що профорієнтаційна робота – це не набір різноманітних заходів, а логічна та узгоджена програма з відповідністю між цілями, змістом й очікуваними результатами навчання, орієнтована на формування компетентностей для успішної самореалізації у суспільстві. Дієва профорієнтація потребує інформаційно-методичного супроводу. Корисними можуть стати практичні кейси з проведення профорієнтаційної роботи в сучасних закладах освіти, а також інформаційно-методичні матеріали від різних інституцій з теми профорієнтаційної роботи з учнями: Лабораторії Виховання Готовності До Ринку Праці Інституту проблем виховання НАПН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Українського інституту розвитку освіти, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Миколаївського регіонального центру зайнятості, онлайн-платформа EdEra, платформа Центру «Розвиток КСВ» Career Hub, онлайн-платформа «Освітній хаб м. Києва». З метою підвищення ефективності профорієнтації з учнями старших класів у закладах загальної середньої освіти в умовах проєктування освітнього середовища доцільно періодично проводити мінідослідження їх професійних інтересів. Результати дослідження, проведеного нами в одному з київських закладів загальної середньої освіти засвідчили, що мотивація вибору професії є динамічною. Учні старших класів позитивно ставляться до свого професійного майбутнього, мають активну життєву позицію, прагнуть самореалізуватись. Можливості профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти досить різні: ігри, проєкти, екскурсії,

бесіди про професії, майстер-класи, конкурси, тренінги та заняття із сучасних навичок командної роботи, лідерства, створення презентацій, публічних промов. Важливо при цьому проводити особистісно-профорієнтаційну діагностику учнів, співпрацювати з батьками, роботодавцями, громадськими інституціями, бібліотеками. Дієву допомогу в проведенні профорієнтаційної роботи закладів загальної середньої освіти можуть надавати шкільні бібліотеки на основі використання арсеналу бібліотечних форм роботи.

Перспективи подальших досліджень. Актуальним вважаємо продовження досліджень, спрямованих на модернізацію змісту, пошук нових форм профорієнтаційної діяльності закладів загальної середньої освіти в умовах проєктування освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Ананко, Т. В. (2014). Професійна орієнтація у системі підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів України до професійної діяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 18 (1), 25–33. <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/product/view/3/59>
- Балл, Г. О. (2004). Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів. У Т. Гончаренко (упоряд.), *Професійна діагностика* (с. 4–19). Ред. Загальнопед. газ.
- Вітковська, О. І. (2002). *Психологічні умови професійного самовизначення визначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультування*: дис. канд. психол. наук. Інститут педагогіки і психології професійної освіти НАПН України.
- Гончарова, Н. О. (2010). Основи професійної орієнтації: *навч. посіб.* Слово. https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/tsentr_prakt_psy_i_soc_robory/biblioteka/1/honcharova-osnovy_proforientatsii.pdf
- Гриневич, Л., Елькін, О., Калашнікова, С., Коберник, І., Ковтунець, В., Макаренко, О., Малахова, О., Нанаєва, Т., Усатенко, Г., Хобзей, П., & Шиян, Р. (упоряд.). (2016). *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*. Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- Гуцан, Л. А., Морін, О. Л., Охріменко, З. В., Пархоменко, О. М., Гриценюк, Л. І., & Ткачук, І. І. (2016). *Професійне самовизначення учнівської молоді в умовах освітнього округу*: монографія (за ред. О. Л. Моріна). Друкарня Мадрид. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/704718/1/Monograph_ПРОФСАМОВИЗН_УЧНІВ_МО_ЛОДІ.pdf
- Дікусар, Т. (б. д.). *Вибір професії – думка школярів*. Миколаївський регіональний центр зайнятості. <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/vybir-profesiyi-dumka-shkolyariv>
- Закатнов, Д. О. (2012). *Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення*: монографія. Пед. думка.

- https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2192/1/монографія_Технології_професійного_самовизначення.pdf
- Інститут модернізації змісту освіти. (2024). *Експеримент всеукраїнського рівня «Професійна орієнтація у Новій українській школі»*. <https://imzo.gov.ua/osvitni-proekti/eksperyment-vseukrains-koho-rivnia-profesiyna-orientatsiia-u-noviy-ukrainskiy-shkoli/>
- Калінін, В. О., & Калініна, Л. В. (2022). «Жива бібліотека» як форма профорієнтаційної роботи у старших класах закладів середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (1), 200–205. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2815>
- Капустіна, О. В. (2004). *Педагогічні умови активізації професійного самовизначення старшокласників у навчально-виховній діяльності школи* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Інститут проблем виховання НАПН України.
- Косенчук, Ю. (2022). *Методичні рекомендації щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які здійснюють профорієнтаційну роботу у закладах загальної середньої освіти, в тому числі з учнями з ООП*. Український інститут розвитку освіти. https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/kopyya_mr_proforyentaczijna_robota_5_5.pdf
- Кремень, В. Г., & Биков, В. Ю. (2013). Категорії «простір» і «середовище»: особливості модельного подання та освітнього застосування. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*, 2, 3–16. <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/6de34856-f598-41b5-97a8-ddc25505beaa>
- Матвійчук, О. Є. (2020). Діяльність шкільної бібліотеки з професійної орієнтації учнів. У Н. В. Павлик (ред.), *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку*: збірник матеріалів Х ювілейних Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича. (с. 70–74). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <http://ipood.com.ua/e-library/programi--zbirniki-materialiv/proforntacya-stand-perspektivi-rozvitku-zbirnik-materialiv/>
- Мельник, О. В. (2008). Зміст, форми та методи профконсультативної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання : *наук.-метод. посіб.* [для вчителів]. Мегапринт. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7639/>
- Мельник, О. В. (Ред.). (2009). *Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика*: науково-методичний посібник [для вчителів] (Вип. 1). Четверта хвиля. <https://core.ac.uk/download/pdf/32307523.pdf>.
- Могильна, Ю. (2021). Європейський досвід професійної орієнтації учнівської молоді. *Український педагогічний журнал*, (4), 88–95. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/258>
- Охріменко, З. В. (2013). Професійне консультування в системі підготовки старшокласників до професійного самовизначення. У *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал* : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік (Вип. 3, с. 427–431). НАІР. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3917/>
- Павлик, Н. В. (Ред.). (2020). *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку*: збірник матеріалів Х ювілейних Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича, Київ. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. http://ipood.com.ua/data/NDR/Programy_zbirnyky/2020_Zbirnyk_Fedoryshyn.pdf
- Павлик, Н. В. (Ред.). (2023). Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: *збірник матеріалів XIII Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича*,

- Київ. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. <http://ipood.com.ua/novini/proforientaciya-stan-i-perspektivi-rozvitku---2023/>
- Піддячий, М. І. (2008). Підготовка старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: монографія. Педагогічна думка. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11290/1/08_29_PIDDYACHIIY_NEW.pdf
- Побірченко, Н., & Мерзлякова, О. (2009). Успішна професія – як її обирають: нові підходи до організації проф. самовизначення учнівської молоді. *Психолог*, (1), 12–16. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7640/1/4.pdf>
- Пономаренко, Л. О., Стельмах Н. А., Ніколюк, Л. І. (Упоряд.). (2009). *Розвиток професійної орієнтації в Україні*: наук.-допом. бібліогр. покажч. (Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т проблем виховання АПН України, Черкас. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. працівників). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7640/1/4.pdf>
- Професійна орієнтація у новій українській школі.* (2020). «EU4Skills»: кращі навички для сучасної України, Укр. ін-т розвитку освіти. https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczija-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf
- Профорієнтація: як ми готуємось до майбутнього.* Як Новопечерська школа допомагає учням старших класів обрати професію. (2017). <https://novoshkola.com.ua/uk/news/career-guidance-2017>
- Скиба, М. Є. (2007). *Теорія і практика професійно-орієнтаційної роботи з молоддю*: навч. посіб. Хмельницький: ХНУ.
- Трубачева, С. Е., Цимбалару, А. Д., Пузіков, Д. О., Гораш, К. В., Мезенцева, О. І., Климчук, І. О. (2022). *Проектування освітнього середовища гімназії: теорія і практика*: практичний посібник. Педагогічна думка. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Proiektuvannia-teoriia-i-praktyka-posibnyk-innovatsiy-1.pdf>
- Трубачева, С., Мушка, О., & Замаскіна, П. (2023). Особливості проектування освітнього середовища в умовах цифровізації суспільства під час воєнного стану в Україні. *Український педагогічний журнал*, (4), 46–52. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-46-52>
- Федоришин, Б. (2006). Система професійної орієнтації як фактор формування особистості: історично-психологічний аспект: [профорієнтац. робота в Україні та зарубіж. країнах]. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр., (9), 215–219. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1330>

REFERENCES

- Ananko, T. V. (2014). Profesiina oriientatsiia u systemi pidhotovky uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy do profesiinoi diialnosti. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 18 (1), 25–33. <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/arkhiv-vipuskiv/product/view/3/59> [in Ukrainian].
- Ball, H. O. (2004). Psykholoho-pedahohichni zasady profesiinoi oriientatsii shkoliariv. In T. Honcharenko (comp.), *Profesiina diahnostryka* (pp. 4–19). Redaktsiia zahalnopedahohichnykh hazet. [in Ukrainian].
- Vitkovska, O. I. (2002). *Psykhologichni umovy profesiinoho samovyznachennia vyznachennia vypusknykh serednikh shkil u protsesi profkonsultuvannia*: dys. kand. psykol. nauk. Instytut pedahohiky i psykhologii profesiinoi osvity NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Honcharova, N. O. (2010). *Osnovy profesiinoi oriientatsii*: navchalnyi posibnyk. Slovo. https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/tsentr_prakt_psy_i_soc_robory/biblioteka/1/honcharova-osnovy_proforientatsii.pdf [in Ukrainian].

- Hrynevych, L., Elkin, O., Kalashnikova, S., Kobernyk, I., Kovtunets, V., Makarenko, O., Malakhova, O., Nanaieva, T., Usatenko, H., Khobzei, P., & Shyian, R. (comps.). (2016). *Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly*. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
- Hutsan, L. A., Morin, O. L., Okhrimenko, Z. V., Parkhomenko, O. M., Hrytsenok, L. I., & Tkachuk, I. I. (2016). *Profesiine samovyznachennia uchnivskoi molodi v umovakh osvitnoho okruhu: monohrafiia* (za red. O. L. Morina). Drukarnia Madryd. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/704718/1/Monograph_ПРОФСАМОВИЗН_УЧНІВ_МО_ЛЮДІ.pdf [in Ukrainian].
- Dikusar, T. (n. d.). *Vybir profesii – dumka shkoliariv*. Mykolaivskiy rehionalnyi tsentr zainiatosti. <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/vybir-profesiyi-dumka-shkolyariv> [in Ukrainian].
- Zakatnov, D. O. (2012). *Tekhnolohii pidhotovky uchnivskoi molodi do profesiinoho samovyznachennia: monohrafiia*. Pedahohichna dumka. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2192/1/монографія_Технології_професійного_самовизначення.pdf [in Ukrainian].
- Institut modernizatsii zmistu osvity. (2024). *Ekspyryment vseukrainskoho rivnia «Profesiina oriientsatsiia u Novii ukrainskii shkoli»*. <https://imzo.gov.ua/osvitni-proekti/ekspyryment-vseukrains-koho-rivnia-profesiyna-oriientsatsiia-u-noviy-ukrains-kiy-shkoli/> [in Ukrainian].
- Kalinin, V. O., & Kalinina, L. V. (2022). «Zhyva biblioteka» yak forma proforiientatsiinoi roboty u starshykh klasakh zakladiv serednoi osvity. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*, (1), 200–205. <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2815> [in Ukrainian].
- Kapustina, O. V. (2004). *Pedahohichni umovy aktyvizatsii profesiinoho samovyznachennia starshoklasnykiv u navchalno-vykhovnii diialnosti shkoly: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk*. Institute of Educational Problems National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. [in Ukrainian].
- Kosenchuk, Yu. (2022). *Metodychni rekomendatsii shchodo pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv, yaki zdiisniuiut proforiientatsiinu robotu u zakladakh zahalnoi serednoi osvity, v tomu chysli z uchniamy z OOP*. Ukrainskyi instytut rozvytku osvity. https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/kopyya_mr_proforyentaczijna_robota_5_5.pdf [in Ukrainian].
- Kremen, V. H., & Bykov, V. Yu. (2013). Katehorii «prostir» i «seredovyshe»: osoblyvosti modelnoho podання ta osvitnoho zastosuvannia. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy: filosofii, psykhologii, pedahohika, sotsiologii*, 2, 3–16. <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/6de34856-f598-41b5-97a8-ddc25505beaa> [in Ukrainian].
- Matviichuk, O. Ye. (2020). Diialnist shkilnoi biblioteki z profesiinoi oriientsatsii uchniv. In N. V. Pavlyk (ed.), *Proforiientatsiia: stan i perspektyvy rozvytku: zbirnyk materialiv X yuvileinykh Vseukrainskykh psykhologo-pedahohichnykh chytan, prysviachenykh pamiaty pedahohichnykh nauk, profesora Fedoryshyna Borysa Oleksiiovycha*. (pp. 70–74). Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. <http://ipood.com.ua/e-library/programi--zbirniki-materialiv/proforntacya-stan--perspektivi-rozvitku-zbirnik-materialiv/> [in Ukrainian].
- Melnyk, O. V. (2008). *Zmist, formy ta metody profkonsultatyvnoi roboty zi starshoklasnykamy v protsesi profilnoho navchannia : nauково-metodychnyi posibnyk [dlia vchyteliv]*. Mehaprynt. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7639/> [in Ukrainian].
- Melnyk, O. V. (ed.). (2009). *Profesiina oriientsatsiia starshoklasnykiv: teoriia i praktyka: nauково-metodychnyi posibnyk [dlia vchyteliv]* (Vol. 1). Chetverta khvyliia.

- <https://core.ac.uk/download/pdf/32307523.pdf> [in Ukrainian].
- Mohylina, Yu. (2021). Yevropeyskyi dosvid profesiinoi orientatsii uchnivskoi molodi. *Ukrainian Educational Journal*, (4), 88–95. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/258> [in Ukrainian].
- Okhrimenko, S. V. (2013). Profesiine konsultuvannya v systemi pidhotovky starshoklasnykiv do profesiinoho samovyznachennia. In *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiinyi potentsial* : materialy zvitnoi naukovo-praktychnoi konferentsii Instytutu problem vykhovannia NAPN Ukrainy za 2012 rik (Vol. 3, pp. 427–431). NAIR. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3917/> [in Ukrainian].
- Pavlyk, N. V. (ed.). (2020). *Proforiientatsiia: stan i perspektyvy rozvytku*: zbirnyk materialiv Kh yuvileinykh Vseukrainskykh psykholoho-pedahohichnykh chytan, prysviachenykh pamiaty doktora pedahohichnykh nauk, profesora Fedoryshyna Borysa Oleksiiovycha, Kyiv. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. http://ipood.com.ua/data/NDR/Programy_zbirnyky/2020_Zbirnyk_Fedoryshyn.pdf [in Ukrainian].
- Pavlyk, N. V. (ed.). (2023). *Proforiientatsiia: stan i perspektyvy rozvytku*: zbirnyk materialiv KhIII Vseukrainskykh psykholoho-pedahohichnykh chytan, prysviachenykh pamiaty doktora pedahohichnykh nauk, profesora Fedoryshyna Borysa Oleksiiovycha, Kyiv. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. <http://ipood.com.ua/novini/proforientaciya-stand-i-perspektivi-rozvitku---2023/> [in Ukrainian].
- Piddiachyi, M. I. (2008). *Pidhotovka starshoklasnykiv do profesiinoi diialnosti v umovakh profilnoho navchannia: monohrafiia*. Pedahohichna dumka. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11290/1/08_29_PIDDYACHYI_NEW.pdf [in Ukrainian].
- Pobirchenko, N., & Merzliakova, O. (2009). Uspishna profesiia – yak yii obyrailut: novi pidkhody do orhanizatsii prof. samovyznachennia uchnivskoi molodi. *Psykholog*, (1), 12–16. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7640/1/4.pdf> [in Ukrainian].
- Ponomarenko, L. O., Stelmakh N. A., Nikoliuk, L. I. (comps.). (2009). *Rozvytok profesiinoi oriientatsii v Ukraini: naukovo-dopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchyk*. (V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Institute of Educational Problems Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Cherkasy Regional Institute of Postgraduate Education of Teachers). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7640/1/4.pdf> [in Ukrainian].
- Profesiina oriientatsiia u novii ukrainskii shkoli*. (2020). «EU4Skills»: krashchi navychky dlia suchasnoi Ukrainy, Ukrainskyi instytut rozvytku osvity. https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczija-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennia-16_12_20-.pdf [in Ukrainian].
- Proforiientatsiia: yak my hotuiemos do maibutnoho*. Yak Novopecherska shkola dopomohaie uchniam starshykh klasiv obraty profesiui. (2017). <https://novoshkola.com.ua/uk/news/career-guidance-2017> [in Ukrainian].
- Skyba, M. Ye. (2007). *Teoriia i praktyka profesiino-oriientatsiinoi roboty z moloddu* : navchalnyi posibnyk. Khmelnytskyi: KhNU. [in Ukrainian].
- Trubacheva, S. E., Tymbalaru, A. D., Puzikov, D. O., Horash, K. V., Mezentseva, O. I., Klymchuk, I. O. (2022). *Projektuvannia osvitnoho seredovysshcha himnazii: teoriia i praktyka: praktychnyi posibnyk*. Pedahohichna dumka. <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Proiektuvannia-teoriia-i-praktyka-posibnyk-innovatsiy-1.pdf> [in Ukrainian].
- Trubacheva, S., Mushka, O., & Zamaskina, P. (2023). Osoblyvosti proiektuvannia osvitnoho seredovysshcha v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva pid chas voiennoho stanu v Ukraini. *Ukrainian Educational Journal*, (4), 46–52. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4->

[46-52](#) [in Ukrainian].

Fedoryshyn, B. (2006). Systema profesiinoi orientatsii yak faktor formuvannia osobystosti: istorychno-psykholohichni aspekt: [proforiientats. robota v Ukraini ta zarubizh. krainakh]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy: zbirnyk naukovykh prats*, (9), 215–219. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1330> [in Ukrainian].

Oksana Matviichuk,

Candidate of Pedagogical Sciences

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-8555-3645

e-mail: osvita-teka@ukr.net

Natalia Petroshchuk,

Associate Professor, Department of Historical
and Civic Education, Institute Advanced Training,

Borys Hrinchenko University of Kyiv,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-0906-0603

e-mail: n.petroshchuk@kubg.edu.ua

INFORMATION AND RESOURCE SUPPORT FOR CAREER GUIDANCE WORK WITH HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT DESIGN

Abstract. The article substantiates the relevance and expediency of career orientation work in general secondary education institutions in the conditions of designing an educational environment, taking into account the results of the analysis of professional orientations of high school students. It was found that the informed choice of a profession is an important step towards the successful personal and professional self-realization of student youth, the development of a future career and life priorities. The research and publications on this topic, as well as the existing definitions of the concepts of 'career guidance work' and 'career guidance' are analysed. It is determined that career guidance and vocational guidance are most often interpreted as psychological and pedagogical activities of general secondary education institutions aimed at preparing a person for a conscious choice of profession and determining their place in society. It is argued that the formation of a person's readiness for professional self-determination, including the use of pedagogical technologies, requires the creation of systematic work, which becomes possible in the conditions of designing an educational environment. Such systemic activity is possible only under the condition of the development of partnership relations between general educational institutions and a number of other public institutions, such as the library, employment service, public organizations, etc. The methods and forms of

vocational guidance work, which can be divided according to content and direction, are singled out. Informational and methodological resources for career guidance activities in institutions of general secondary education in terms of designing an educational environment from state institutions and public organizations are offered, which are presented in the form of consultations on educational and career planning. The results of the survey of high school students in Kyiv institutions of general secondary education are characterized, and it is noted that high school students experience an increase in psychological stress when choosing a profession. Examples of career guidance work in modern institutions of general secondary education, which integrated the career guidance component into the educational process, are given, library forms of such activity are highlighted. Prospective ways of developing career guidance work with high school students in institutions of general secondary education in terms of designing an educational environment are outlined, aimed at modernizing the content of career guidance, searching for new forms of career guidance activity.

Keywords : career guidance work, career guidance, high school students, general secondary education institutions, educational environment design.